

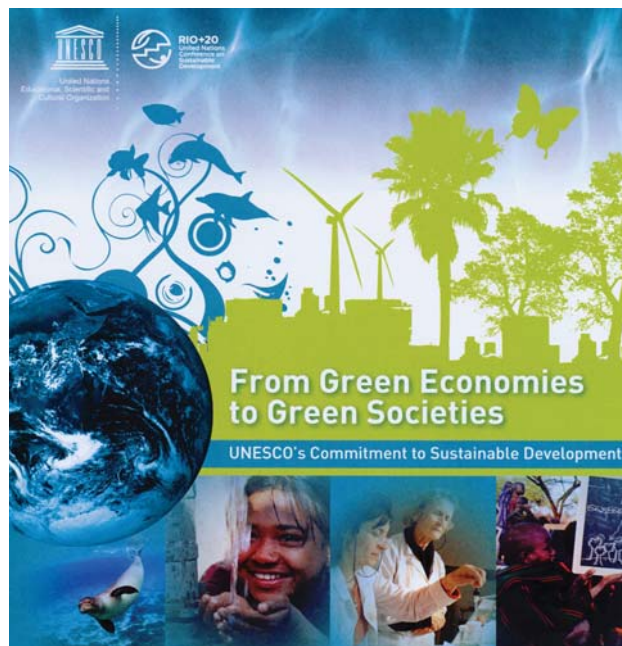
Environmentálne aktivity UNESCO

UNESCO pred Svetovým summitom RIO+20

Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) sa konštituovala po vojne, 16. novembra 1945, v Londýne. Spočiatku 47 štátov, z ktorých ju do roka ratifikovalo 20 (vrátane Československa) a dnes združuje 195 členských štátov a 8 pridružených krajín (od 9. februára 1993 aj SR). Tvorí akýsi protipól rôznych vojenských zoskupení, založený na rozvoji poznania, všeobecne kultúry a humanity. Nedávno od 25. októbra do 10. novembra 2011 sa uskutočnila v jej sídle v Paríži, nazývanom Ypsilonka, 36. generálna konferencia UNESCO, ktorej predsedala Katalin Bogay z Maďarska. Na tejto konferencii sa okrem iného uskutočnilo za účasti generálnej riaditeľky UNESCO Iriny Bokovej aj slávnostné zasadnutie k 40. výročiu založenia Programu UNESCO „Človek a biosféra“.

Program UNESCO „Človek a biosféra“

Program je na Slovensku známy aj pod skratkou MaB (Man and the Biosphere Programme). Tento program už iniciovala Medzivládna konferencia o biosfére, ktorá sa konala v septembri 1968 v Paríži, ktorej v tom čase Československo po augustových uda-

lostiach nevenovalo pozornosť (následne bojkotovalo aj Konferenciu OSN o životnom prostredí človeka v Stockholme v roku 1972, z ktorej deň prijatia Stockholmskej konferencie – 5. jún sa dodnes označuje za Svetový deň životného prostredia). Vychádza pritom z poznatkov, ktoré zhromaždil Medzinárodný biologický program (International Biological Programme – IBP) od roku 1960 s odporúčaním na vytvorenie celosvetovej siete areálov pre zabezpečenie systematickej ochrany genetických zdrojov (dnes známa ako Svetová sieť biosférických rezervácií MaB). Prvé zasadnutie Medzinárodnej koordináčnej rady pre Program MaB sa uskutočnilo v roku 1971 a prijalo 14 medzinárodných projektov. V roku 1976 už sekretariát MaB vydal prvé certifikáty pre 57 biosférických rezervácií a v Moskve sa uskutočnilo americko-sovietske sympóziu o biosférických rezerváciách, ktoré vytvorilo aj politické podmienky spolupráce (nadväzne na Helsinky 1975).

Desaťročnicu MaB si pripomenuli na Medzinárodnej konferencii o ekológii v praxi v novembri 1981 v Paríži, po ktorej v októbri 1983 nasledoval I. medzinárodný kongres o biosférických rezerváciách v Minsku. V decembri 1984 Rada MaB prijala Akčný plán pre biosférické rezervácie, ktorý odsúhlasila aj Generálna konferencia UNESCO a Riadiaca rada UNEP. Budovanie siete biosférických rezervácií MaB sa rozbehlo na plné obrátky; rozvinul sa ich výskum ochrany, začali sa im venovať štátne orgány a odborné inštitúcie na všetkých kontinentoch. Do dnešnej doby táto sieť obsahuje 580 biosférických rezervácií (BR) v 114 štátoch (vrátane štyroch na Slovensku – Slovenský kras 1977, Poľana 1990, Východné Karpaty 1992 a Tatry 1992). Rozloha tejto svetovej siete BR presahuje 570,23 mil. ha (187 predstavuje pobrežné a morské BR), pričom 18 BR má bilaterálny až trilaterálny charakter – Východné Karpaty a W Region na hraniciach Beninu, Nigeru a Burkina Faso (k bilaterálnym patrí Aj BR Tatry). Na túto sieť sa dnes zameriava množstvo výskumných a ochranných projektov a rôznych podujatí. Doteraz k najvýznamnejším patrí II. medzinárodná konferencia o biosférických rezerváciách, ktorá sa konala v roku 1995 v Seville (prijala Sevillskú stratégiu pre biosférické rezervácie) a III. medzinárodný kongres o ochrane biosféry v roku 2008 v Madride (prijal tzv. Madridský akčný plán).

Foto: Jozef Klinda

Július Ozslányi, predseda Národného komitétu MaB v SR, na rokovaní Komisie UNESCO pre prírodné vedy

UNESCO – Ypsilonka v Paríži

Foto: Jozef Klinda

Slávnostné zasadnutie k 40. výročiu MaB v strede s Irinou Bokovou

Ľudovít Molnár, predseda Slovenskej komisie pre UNESCO, ako predseda Komisie UNESCO pre informatiku

Vyhlasenie medzinárodného dňa

Po 23. zasadnutí Medzinárodnej koordináčnej rady MaB (ICC) a drážďanskej oslavy 40. výročia Programu MaB (27. 6. – 1. 7. 2011) sa 3. novembra 2011 na pôde UNESCO za účasti slovenskej delegácie uskutočnil akt vyhlásenia tohto dňa za medzinárodný – **International Biosphere Reserve Day**. Pri tejto príležitosti sa vo všetkých pádoch skloňovali v šiestich svetových rečiach slová, ktoré hýbu svetom a predstavujú nádeje alebo hrozbu pre ľudstvo, napríklad „trvalo udržateľný rozvoj“, „globálne zmeny“, „udržateľný manažment zdrojov“, „záchrana biologickej diverzity“ (aj s pomocou Svetovej siete biosférických rezervácií/World Network of Biosphere Reserves), „úcta k životu“, „budúcnosť Zeme“, mier a celosvetová spolupráca pre ochranu biosféry a udržateľný život... Otázka znie, či padnú všade na úrodnú pôdu?

Ďalšie rokovanie 36. generálnej konferencie

Tieto slová odzneli aj na rokovaniach pléna a jednotlivých komisií 36. generálnej konferencie UNESCO, osobitne Komisie pre vzdelávanie a Komisie pre prírodné vedy, ktorej predsedal M. Chulavatnatol z Thajska, za pomoci asistentky generálnej riaditeľky UNESCO pre prírodné vedy (Gretchen Kalonji) a tajomníka MaB (Natarajan Ishwaran). Komisia sa nadväzne na Madridský akčný plán a Drážďanskú deklaráciu v plnom rozsahu zaoberala východiskami pre udržateľnú budúcnosť a prijala viacero významných rezolúcií, pričom rozhodla a podporila aj **Medzinárodný hydrologický program (IHP)**, **Medzinárodný geovedný program (IGCP)** a **Hlavný program II. Prírodné vedy na roky 2012 - 2013**. Poukázala na hroziacu zmenu klímy a jej možné dôsledky pre jednotlivé regióny a ľudstvo a vyzdvihla význam „vody pre trvalo udržateľný rozvoj“.

V popoludňajších hodinách 2. novembra 2011 po rozsiahlej diskusii schválila aj **Rezolúciu o kooperácii medzi UNESCO a Globálnou sieťou geoparkov**, ktorú do konferencie tvo-

rilo 87 geoparkov v 27 štátoch (vrátane jediného svetového geoparku na Slovensku pod medzinárodným názvom Novohrad – Nógrád, prevažne na území Cerovej vrchoviny/Cserhátu). Táto rezolúcia, okrem zdôraznenia významu geoparkov pre vedu, environmentálnu výchovu a rozvoj cestovného ruchu, prvý raz na celosvetovej úrovni určila ich postavenie v rámci UNESCO s možnosťou podpory ich budovania (na Slovensku už vopred so štátnou podporou podľa **Koncepcie geoparkov SR**, schválenej uznesením vlády SR z 15. októbra 2008 č. 740).

UNESCO a RIO + 20

Na generálnej konferencii UNESCO prezentovalo aj svoju publikáciu vydanú už k Svetovému summitu RIO + 20, ktorá moderným poňatím a grafikou pripomína správu o stave životného prostredia z kuchyne SAŽP, aj keď jej zameranie má koncepcný až strategický charakter pre ľudstvo. Už jej názov **Od zelených ekonomik po zelenú spoločnosť** možno považovať za mimoriadne výstižný a korešpondujúci s jej jednotlivými kapitolami, venovanými napríklad ochrane biodiverzity pre život, zmierneniu zmeny klímy a dôsledkov pohrôm, úlohe oceánov a dostatku pitnej vody pre zelenú budúcnosť, mobilizácii vedy pre zelenú transformáciu, vzdelávaniu pre udržateľnú budúcnosť a ďalším **prioritám nastupujúcej svetovej zelenej politiky**. Lokality UNESCO by mali predstavovať živé laboratória pre trvalo udržateľný rozvoj, lebo dokážu odzrkadľovať vývoj biodiverzity a zmeny v kvalite biosféry. UNESCO v tejto publikácii uvádza svoju „cestovnú mapu na smerovanie a udržateľnosť sveta“. Verme len, že ten svet so životným prostredím organizmov a človeka sa uberie tou správnou cestou, ktorá nepovedie k jeho zániku.

RNRD. Jozef Klinda

Ministerstvo životného prostredia SR

Európske prírodné dedičstvo znepokojujúco upadá

Európska komisia 22. novembra 2011 zverejnila výsledky najnovšieho výskumu, podľa ktorého európske prírodné dedičstvo čoraz viac upadá. V európskom červenom zozname, ktorý predstavuje súčasť červeného zoznamu ohrozených druhov podľa Medzinárodnej únie na ochranu prírody a prírodných zdrojov (IUCN), sa prehodnotila značná časť prírodzenej európskej fauny a flóry. Zistilo sa, že veľká časť mäkkýšov, sladkovodných rýb a cievnatých rastlín v súčasnosti patrí do kategórie ohrozených druhov. Z posúdenia približne 6 000 druhov vyplýva, že 44 percent zo všetkých sladkovodných mäkkýšov, 37 percent sladkovodných rýb, 23 percent obojživelníkov, 20 percent vybraných suchozemských mäkkýšov, 19 percent plazov, 15 percent cicavcov a vtákov, 13 percent vtákov, 11 percent vybraných saproxylických chrobákov, 9 percent motýľov a 467 druhov cievnatých rastlín je v súčasnosti v stave ohrozenia.

Európsky komisár a IUCN apelujú: „Blahobyt ľudí v Európe a všade na svete závisí od tovaru a služieb, ktoré nám príroda poskytuje. Ak sa nebudeme zaoberať dôvodmi, ktoré túto degradáciu spôsobili, a urýchlene nezasiahneme, aby sme ju zastavili, mohli by sme

za to zaplatiť veľmi vysokú daň,“ povedal v tejto súvislosti európsky komisár pre životné prostredie Janez Potočnik. Annabelle Cuttelodová, koordinátorka IUCN pre európsky červený zoznam uviedla, že zistené čísla potvrdzujú znepokojujúce životné podmienky európskych mäkkýšov, k čomu treba pridať vysokú mieru ohrozenia pre sladkovodné ryby a obojživelníky. Podľa toho sa dá konštatovať, že európske sladkovodné ekosystémy sú vo vážnom ohrození, ktoré si vyžaduje urýchlené ochranné opatrenia. Sladkovodné ryby v štátoch EÚ sú ohrozené najmä v dôsledku znečistenia, nadmerného rybolovu, straty biotopov a zavádzania nových, inváznych druhov. Najmä jeseterom hrozí mimoriadne riziko a všetky okrem jedného druhu jesetera sú v súčasnosti kriticky ohrozené. Medzi plodiny, ktoré sa ocitli na zozname ohrozených, je napríklad rastlina beta patula, druh príbuzný pestovanej repe a dôležitý zdroj genetického materiálu využívaného na zvyšovanie odolnosti voči vírusom. Ďalšími plodinami, ktoré sa vyznačujú znepokojujúcou mierou ohrozenia, sú cukrová repa, pšenica, ovos a hlávkový šalát, ktoré sú v Európe hospodársky dôležitými plodinami.

Zdroj: TASR